

***Vocational Designing and Career Counseling:
Challenges and New Horizons, Padova, Włochy,
12-14 września 2011 roku¹***

Uniwersytet w Padwie wraz z Włoskim Naukowym Stowarzyszeniem Poradnictwa Zawodowego (SIO), Uniwersytetem w Bolonii, Włoskim Stowarzyszeniem Psychologicznym (AIP) oraz Laboratorium (La.R.I.O.S) zorganizowały międzynarodową konferencję naukową dotyczącą poradnictwa kariery. Tematyka konferencji koncentrowała się wokół zawartych w tytule kwestii wyzwań stojących przed nauką i praktyką dotyczących wspomagania rozwoju zawodowego. Celem konferencji było poszukiwanie odpowiedzi na pytania o sposób uprawiania doradztwa i poradnictwa kariery w sytuacji powszechnej niepewności, głębokiego społecznego i ekonomicznego kryzysu, zagrożenia bezrobociem, marginalizacją, a także w sytuacji, kiedy życie, nie tylko zawodowe, jednostek coraz częściej wymaga uwzględnienia mobilności i elastyczności. Organizatorzy i gospodarze spotkania, którymi byli Laura Nota i Salvatore Soresi, w centrum konferencji postawili więc pytania o przyszłość poradnictwa kariery i o przyszłość nauki badającej te zagadnienia. Trzydniowe obrady koncentrowały się na poszukiwaniu odpowiedzi na pytania o gotowość i stopień przygotowania doradców do udzielania wsparcia w aktualnej sytuacji społecznej i gospodarczej świata zachodniego oraz o wybór i promocję adekwatnego do zastanych i przyszłych wyzwań teoretycznego modelu poradnictwa kariery. Nieskrywaną ambicją organizatorów było dokonanie punktu zwrotnego w praktyce europejskiego poradnictwa wspierającego rozwój zawodowy człowieka poprzez upowszechnienie idei *Life Designing*, którą można utożsamić z formułowaną w naszym kraju ideą poradnictwa biograficznego. Symbolem dokonywanego paradygmatycznego zwrotu był wizerunek Galileusza, promujący włoską konferencję. Wybór renesansowego uczonego, który odrzucił powszechnie stosowaną jeszcze w jego czasach scholastykę jako metodę naukowego poznania na rzecz empiryzmu, nie wydaje się więc przypadkowy. Inicjowanie różnorodnych zmian w nauce obecne bowiem było w historii padewskiego Uniwersytetu. To tutaj po raz pierwszy w świecie stopień doktora uzyskała kobieta Elena Lucrezia Cornaro Piscopia w 1678 r., a sala anatomiczna (*Anatomy Theatre*) z 1594 r. służyła za wzorzec tego typu sal i była kopiowana w innych uniwersytetach ówczesnej Europy. Na Uniwersytecie

¹ Sprawozdanie ukazało się także w: „Teraźniejszość – Człowiek – Edukacja”, 2012, nr 1 (57).

w Padwie (drugim najstarszym po bolońskim uniwersytecie europejskim), założonym w 1222 r., studiowali m.in. Jan Kochanowski i Mikołaj Kopernik.

Wrześniowa konferencja obfitowała w wydarzenia, których prawdopodobne znaczenie zarówno dla nauki o poradnictwie, jak i samej praktyki poradnictwa kariery, będzie wykraczało poza symboliczne gesty. Jeszcze w przeddzień oficjalnego otwarcia konferencji zawiązało się w Padwie *European Society for Vocational Designing and Career Counseling*, stowarzyszenie skupiające badaczy poradnictwa. Wśród założycieli tej organizacji znaleźli się przedstawiciele polskiego środowiska naukowego: Alicja i Józef Kargulowie, Violetta Drabik-Podgórna oraz Joanna Minta.

Drugą, w mojej opinii ważną nie tylko symbolicznie, inicjatywą organizatorów była publikacja książki zawierającej odpowiedzi na zadane wcześniej e-mailem przez gospodarzy pytania, udzielone przez badaczy z kilku kontynentów. Zakres tematyczny pytań dotyczył roli poradnictwa w życiu jednostek i społeczeństwa w czasach kryzysu; możliwości przeciwdziałania marginalizacji i wykluczenia społecznego; współpracy doradców kariery; możliwych celów i działań poradnictwa podejmowanych wobec jednostek znajdujących się w niekorzystnej sytuacji życiowej; optymalizowania wpływów poradnictwa na decyzje polityków; kompetencji doradców; wreszcie trosk i niepokojów związanych ze sposobem uprawiania poradnictwa i wytyczania zadań możliwych do realizacji z innymi specjalistami. Zebrane odpowiedzi stanowią ciekawą kolekcję myśli, przekonań, obaw i nadziei badaczy i praktyków poradnictwa kariery z wielu krajów świata, będąc zarówno próbą nakreślenia widzianych oczyma badaczy wyzwań stojących przed poradnictwem kariery, jak i propozycją stworzenia podwalin i nakreślenia celów nowego paradygmatu pomocy w zakresie zawodowego rozwoju ludzi.

W konferencji wzięło udział ponad 500 uczestników z Europy, Stanów Zjednoczonych, Kanady, Ameryki Łacińskiej, Australii, Japonii, Republiki Południowej Afryki. Sądząc po frekwencji na sesjach wprost poświęconych idei *Life designing* oraz teoriom kariery, potrzeba wiedzy na temat formułowanego paradygmatu była bardzo duża. Wśród uczestników konferencji licznie reprezentowane było środowisko wrocławskiej „szkoły poradownictwa”, skupione wokół osób Alicji Kargulowej i Józefa Kargula, z których inicjatywy w 2011 r. zostało powołane *Naukowe Towarzystwo Poradownicze* (NTP). Łącznie wśród uczestników konferencji było ośmioro badaczy z Polski. Udział Polaków zaznaczył się również w pracy przy organizacji konferencji. W komitecie naukowym konferencji zasiadała Violetta Drabik-Podgórna z Uniwersytetu Wrocławskiego.

Obrady konferencji toczyły się w reprezentacyjnej Auli Magna oraz na Wydziale Psychologii Uniwersytetu Padewskiego. Zorganizowano je w różnych postaciach: sesji plenarnych, sympozjów, obrad w małych sekcjach i sesji plakatowej. Organizatorzy zaplanowali aż 52 sesje szczegółowe w ciągu dwóch dni. To rozdrobnienie powodowało trudności w podejmowaniu decyzji o wyborze poszczególnych obrad, gdyż równolegle prowadzonych było nawet 11 sesji. Zdarzało się też, że w tym

samym czasie odbywały się sesje dotyczące tego samego problemu. Taka sytuacja dotyczyła np. sesji poświęconej współczesnym wyzwaniom w planowaniu zawodowym. W pozostałych sesjach szczegółowych podejmowano: tematykę kariery kobiet; technik diagnostycznych w poradnictwie; czynników motywacyjnych i pozazawodowych warunkujących przebieg karier; rodzajów i sposobów prowadzenia praktyki poradnictwa; współczesnych wyzwań dla organizacji usług poradnictwa; sieci współpracy NICE; przejść między poszczególnymi etapami w karierze i roli poradnictwa w tym zakresie; pracy z grupami klientów z różnymi rodzajami niepełnosprawności; sposobów wspierania realizacji zawodowych celów za pomocą rozwiązywania problemów; teorii kariery; roli rodziny w dokonywaniu zawodowych wyborów; poradnictwa kariery wśród migrantów; osiągania celów osobistych i publicznych poprzez realizację poradnictwa; przemian instytucji świadczących usługi poradnictwa. Na konferencji prezentowano również 76 posterów o zróżnicowanej tematyce, ale w zdecydowanej większości dotyczącej badań nad wpływem czynników związanych z wyborami zawodowymi, przeprowadzanych wśród włoskich uczniów i studentów.

Niewątpliwie najważniejszym wydarzeniem były obrady sesji plenarnych, prowadzone w sposób przemyślany i konsekwentny. Każdą z sesji poświęcono jednemu zagadnieniu, które kolejni mówcy naświetlali z perspektywy badań prowadzonych w ich krajach. Przyjęcie takiego rozwiązania organizacyjnego okazało się niezwykle inspirujące i poznawczo cenne, co przejawiało się we frekwencji zgromadzonych słuchaczy.

Pierwsza sesja plenarna *Vocational designing and career counseling: challenges and new horizons* miała charakter wprowadzający, będący próbą nakreślenia możliwych podejść do idei realizacji poradnictwa we współczesnych trudnych warunkach rynku pracy i powiększającego się kryzysu. Salvatore Soresi z Uniwersytetu Padewskiego mówił o niepewności i rozczarowaniu teraźniejszością – którą definiował jako „przeszłość przyszłości”. Stawiał pytania o to, w jaki sposób doradcy, specjaliści zajmujący się rozwojem zawodowym mogą realizować swoją zawodową rolę i jak można tę rolę dzisiaj zdefiniować. Dla mnie szczególnie ważne wydawało się pytanie dotyczące tego, w jakim stopniu w dzisiejszym świecie doradcy są w stanie mówić ludziom o nadziei, pomagać swoim klientom myśleć pozytywnie. Kontynuując temat wyzwań wobec poradnictwa, Mary Heppner z Uniwersytetu Missouri w USA zwróciła uwagę na niesprawiedliwe, noszące znamiona segregacji, traktowanie kobiet w sferze pracy. Natomiast odnosząc się do zjawiska marginalizacji i wykluczenia społecznego, Laura Nota z Uniwersytetu w Padwie zwróciła uwagę na to, że kategorie, którymi się posługujemy opisując zjawisko mocy oraz wykluczenia, to w rzeczywistości oddanie rodzaju stanu psychicznego. W tym kontekście podjęła rozważania o niepełnosprawności rozumianej jako brak umiejętności korzystania z dyspozycji psychicznej, jaką jest poczucie mocy. Puncy Heppner z Uniwersytetu Missouri w USA, szukając inspiracji w radzeniu sobie z trudnościami zawodowymi współcześnie żyjących ludzi, namawiał do spojrzenia w przeszłość

i korzystania z mocy przodków, ich doświadczeń. Rozwijając swoją tezę, mówił o potrzebie rozwoju kulturowych kompetencji, ich pozytywów oraz roli w identyfikowaniu potrzeb, w podniesieniu efektywności pracy, odzwierciedlania wzorów relacji społecznych, umiejętności rozwiązywania problemów. Apelował do „rozrywania kajdan” starych nawyków, pesymizmu, odkrywania nowości w przeszłości. Jego pełne emocji wystąpienie pobudzało do refleksji – czy teraźniejszość i przeszłość naszych przodków nie jest łańcuchem zmian. Rodziło pytania, w jaki sposób zatem oddzielać w łańcuchu to, co użyteczne i pozytywnie inspirujące od tego, czym syci się jedynie nasz pesymizm? W jaki sposób dziedziczyć po przodkach wyłącznie odwagę, a nie tchórzostwo? Kolejna mówczyni, Rosie Philips Bingham z Uniwersytetu w Memphis, zwróciła uwagę na wyzwanie, jakie dla rynku pracy stanowi kategoria *right size* czyli taka liczba pracowników organizacji, która zapewnia jej pełną efektywność i skuteczność, a więc będącą w praktyce liczbą osób potrzebnych.

Na zakończenie pierwszego dnia obrad plenarnych ideę powołanego *The European Society for Vocational Designing and Career Counselling* przedstawiał jego przewodniczący Jean Pierre Dauwalder, profesor Uniwersytetu w Lozannie. Zwrócił on uwagę, że zrzeszenie naukowców ma służyć nie tylko integracji środowiska w przestrzeni europejskiej, ale również promowaniu idei *Life designing* w praktyce świadczonych usług.

Drugiego dnia obrad z dużą uwagą spotkały się dwa sympozja plenarne. Pierwsze było poświęcone projektowaniu badań opartych na takich koncepcjach rozwoju kariery, które sprzyjałyby optymalnemu rozwojowi młodych ludzi. Głos zabrali tu Rachel Gali Cinamon z Uniwersytetu w Tel Avivie oraz badacze ze Stanów Zjednoczonych Curtis Richards i Scott Solberg. R. Cinamon opowiadała niezwykle ciekawie o rozwiązaniach w zakresie uprawiania doradztwa kariery w warunkach izraelskich kibuców, jako realizacji projektu wprowadzonego przez organizację pozarządową, który w praktyce skutkował efektami w rozwoju młodzieży w wielu rolach życiowych i pozwolił jej na nabycie kompetencji w wielu dziedzinach życia. Z kolei C. Richards opowiadał o pracy z osobami doświadczającymi szeroko rozumianych niepełnosprawności w USA.

Z najwyższym zainteresowaniem wysłuchano wykładu Marka Savickasa z Northeastern Ohio Univesity, który przedstawił ideę *life desing counseling* (poradnictwa biograficznego) oraz ukazał jego praktyczne implikacje. Proponowany model pracy doradcy opiera się na założeniach konstruktywizmu i narracyjności, a rozmowa doradcy i klienta ogniskuje się wokół czterech pytań: 1. co się zdarzyło, 2. dlaczego się to zdarzyło, 3. jakie jest znaczenie tego, co się zdarzyło i 4. jakie są konsekwencje tego zdarzenia dla życia jednostki. Mówca podkreślił, że idea *Life designing* wymaga od doradcy umiejętności śledzenia edycji opowiadanej przez klienta historii, dzięki której następują przemiany tożsamości radzącego się. Warta podkreślenia jest zbieżność myśli M. Savickasa z koncepcją poradnictwa biograficznego konstruowaną w środowisku wrocławskiej „szkoły poradownictwa” reprezentowanej na konferencji w Padwie – co daje nadzieję na bliską współpracę obu środowisk.

Ostatniego dnia odbyły się dwa sympozja. Pierwsze z nich poświęcone było paradygmatowi projektowania życia (*Life designing*). Sympozjum to było swoistą kontynuacją wykładu M. Savickasa. Głos zabrali Maria Eduarda Duarte z Uniwersytetu w Lizbonie, Raoul van Esbroeck z Brukselskiego Uniwersytetu Vrije, Jean Pierre Dauwalder z Uniwersytetu w Lozannie oraz Laura Nota i Salvatore Soresi, a także Jean Guichard z Narodowego Instytutu Pracy i Poradnictwa Zawodowego w Paryżu. Sympozjum to było swoistym programem ideowym powstałego Europejskiego Towarzystwa Naukowego, stanowiącego niejako konsekwencję prowadzonych od kilku lat wspólnych badań nad realizacją poradnictwa w europejskich ośrodkach. M. Duarte dokonała próby umiejscowienia paradygmatu *Life designing* w odniesieniu do tradycyjnych orientacji teoretycznych poradnictwa kariery rozwojowych i empirycznych. J.P. Dauwalder analizował skutki nowego promowanego modelu poradnictwa, których konsekwencją są wyzwania wobec kompetencji doradców. Wystąpienie L. Noty koncentrowało się na przedstawieniu celów edukacji doradców do pracy nie tylko w paradygmacie *Life designing*, ale i pracujących w oparciu o tradycyjne idee poradnictwa w aktualnie zmieniającym się świecie. Na koniec J. Guichard przedstawił rolę dialogowania w projektowaniu i re-projektowaniu oczekiwań klientów na przykładzie dwóch osób. W podsumowaniu sympozjum R. van Esbroeck podkreślił, że przyjęcie danego paradygmatu idei realizacji poradnictwa (doradztwa, poradnictwa, edukacji) zależy od potrzeb klienta.

Ostatnie, kończące konferencję sympozjum poświęcone było wzajemnemu oddziaływaniu pracy i życia rodzinnego, analizowanego z perspektywy socjokulturowej. Richard Young z British Columbia University w swoim wystąpieniu podkreślał powszechność wyzwań i konieczności zmian obejmujących zarówno sferę pracy, jak i życia rodzinnego. Argumentował potrzebę kierowania się w życiu zasadą wspólnych działań (z innymi) ukierunkowanych na cel, którym jest integracja wszystkich życiowych projektów. Z zasady tej wyprowadził także dyrektywy odnoszące się do praktyki poradnictwa kariery. Przypomniwał, że działania doradcy winny koncentrować się niezmiennie wokół trzech celów: wsparcia narracji klienta, konfrontowania klienta z jego wypowiedziami, poszukiwania skuteczności. Dla polskich poradzoznawców dyrektywy te brzmią znajomo i są opisywane w naszej literaturze, np. przez Mariana Kulczyckiego w jego koncepcji poradnictwa relacyjnego (życiowego).

Oceniając krytycznie myśli przedstawiane na konferencji, nie sposób niezauważyć, że dla polskich badaczy poradnictwa nie są one niczym nowym i stanowią podstawowy kanon poradzoznawczej wiedzy. Fakt ten został zresztą dostrzeżony przez uczestników konferencji. Wystąpienie J. Karguła prezentujące rozwój i osiągnięcia naukowe, wypracowane przez polskich poradzoznawców, teoretyczne podstawy oraz wysiłki na rzecz integracji środowiska, które zaowocowało powołaniem NTP, spotkało się z zainteresowaniem i uznaniem także ze strony Amerykańskiego

Towarzystwa Psychologicznego², które zaprosiło profesora do współpracy w międzynarodowych badaniach, dotyczących modelu kształcenia doradców.

Podsumowując, nie bez satysfakcji można stwierdzić, że formułowana wizja i koncepcja poradnictwa kariery w Polsce również wpisuje się obecnie w główny nurt badań teoretycznych i codziennej realizacji poradnictwa na świecie. Smutne jest jednak to, że stan naszej wiedzy nie jest znany szerszej opinii specjalistów. Konferencja w Padwie poprzez prezentację idei *Life designing* pozwoliła na integrację rozproszonych w Europie i świecie badaczy i włączenie tego paradygmatu w główny nurt poradnictwa kariery, co rokuje również realnymi zmianami w organizowaniu usług poradnictwa w Europie i upowszechnieniu naszej myśli poradowniczej.

Marcin Szumigraj

² Tekst tego wystąpienia ukazał się drukiem: J. Kargul (2012) *Information on the Activities of the Counselling Association*, "Psychology Research", nr 3, vol. 2, s. 201-204.